

ברכת המזון (24)

ובטעם הדבר שאינה חותמת בברוך כתב הלבוש בזה"ל: ופותחת בברוך ואינה חותמת בברוך כדי שלא תהא נראית שהיא מעולה שבברכות שלמעלה ממנה, שהם מן התורה והיא מדרבנן, והן אין בהם חתימה, וזו אם תפתח בברוך ותחתום בברוך היתה נראית כמעולה מהן עכ"ל. **ספר "חיים של ברכה על ברכת המזון"**

אל יחסרנו, משכרנו בעולם הבא ורווח הצלחה ברכה וישועה... וכל טוב ומכל טוב לעולם אל יחסרנו

אפשר לבאר על פי מעשה המובא בגמרא (סנהדרין קא.): אמר רבה בר בר חנה: כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקר. אמר להן: חמה עזה יש בעולם (על עצמו היה אומר, שכעס עליו המקום והכביד חוליו, רש"י). התחילו הן בוכין ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: למה אתה משחק? אמר להן: וכי מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: אפשר ספר תורה שרוי בצער ולא נבכה? אמר להן: לכך אני משחק. כל זמן שאני רואה רבי, שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה, ואין שמנו מבאיש, ואין דובשנו מדביש, אמרתי: שמא חס ושלום קיבל רבי עולמו, ועכשיו שאני רואה רבי בצער, אני שמח. אמר לו: עקיבא, כלום חיסרתי מן התורה כולה? אמר לו: לימדתנו רבינו: **"כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"** (קהלת ז). ומשום כך, לאחר שאנו מבקשים מהקב"ה ברכה וישועה ופרנסה וכל טוב, אנו מוסיפים ומבקשים "ומכל טוב לעולם אל יחסרנו", כלומר: אנא, אל תחסר לנו עבור כל שכרנו בעולם הבא. **ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"**

שבכל יום ויום הוא הטיב היא מטיב הוא ייטיב לנו כתב בעץ יוסף בשם האליה רבה (בסי קפ"ט): טעם למה תקנו לומר ג' הטבות, שהם כנגד ג' עולמות, שהם עולם המלאכים, עולם הגלגלים, ועולם השפל, ובאו רז"ל להורות שהוא יתברך מולך על כל העולם, וגומל חסד עם כולם, כי כולם מקבלים ממנו יתברך חסד ורחמי ושפע אלקי. **ספר "חיים של ברכה על ברכת המזון"**

איך נבקש שייעשו לנו ניסים? הרחמן...

היו שנהגו שלא לומר תפילות אלו הפותחות ב"הרחמן" בשבת ויו"ט, כמו שהשמיטו בברכת בונה ירושלים את המלה 'הרחמן', משום שהוא לשון דאגה ועצבות, ואף כאן סיימו את נוסח ברכת המזון במילים "ומכל טוב לעולם אל יחסרנו", ואולם ציין רבי ברוך עפשטיין, רק יחידי סגולה נוהגים כן. וגם יש להעיר, שהרי בנוסח

מדוע "הטוב והמטיב" פותחת ואינה חותמת בברוך? ברוך אתה... הטוב והמטיב

התוספות (ברכות מו: בד"ה והטוב) תמהו על ברכה זו: ואם תאמר, ואמאי פותחת בברוך, והלא סמוכה לחברתא (כלומר: לבונה ברחמי ירושלים)? ותירצו: **"הטוב והמטיב"**, נתקנה בפני עצמה בשביל הרוגי מלכות. עוד הקשו: למה אינה חותמת בברוך? ותירצו: משום שקצרה הוא (כי במקורה היא מסתיימת ב"הטוב והמטיב לכל"), רק שתיקנו לאחר מכן שלש מלכויות ושלש גמולות, ושלש הטבות (ומאחר ובמקורה היתה ברכה קצרה, לכן אינה חותמת בברוך). אולם **רבינו המאירי** כתב על דברי התוספות: ואין הדברים נראים, אלא שאף בימיהם היו קצת חכמים נוהגים להאריך בה ולחתום, והיא שאמרו בתלמוד המערב בפרק ראשון: רבי יוסי הגלילי היה מאריך בברכה אחרונה של ברכת המזון.

אולם **רבינו יונה** כתב אף הוא כדברי התוספות, ויתר שאת: יש לשאול: כיון שיש לומר בה כל אלו העניינים, למה אין חותמין בה בברוך, שהרי מטבע ארוך הוא? ומתריצין רבני צרפת, שכל זה כמו עניין אחד הוא, שכל אלו שמות התואר הם שאנו אומרים שהוא מלך ומטיב וגומל, וכל מה שאומר אצל הבורא משמות התואר ענין אחד הוא, ואף על פי שאומר 'הוא גמלנו', אינו ענין אחר, שגם זה תואר הוא, שאנו אומרים שהוא גומל אלינו בכל יום.

והרשב"א תירץ: שחכמים לא רצו לחתום בה ולעשותה מעולה משאר ברכות שלמעלה ממנה, שהן של תורה. **ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"**

טעם שפותחת בברוך ואינה חותמת בברוך

כתב אבודרהם: מפני שתקנו לומר ברכת הטוב והמטיב? לבגה גם שאר דברים, לפיכך פותחת בברוך, ולא מקרי סמוכה לחברתה, מידי דהוה אקידוש והבדלה, שאינם נקראות סמוכות לבורא פרי הגפן, משום דלפעמים מפזרין. ואינה חותמת בברוך, מפני שהיא חשובה כמטבע קצר שבתחילה לא תקנו אלא הטוב והמטיב בלבד, ולבסוף הוסיפו בה כל אותן הדברים.

רש"י ברכות (מו:) כתב שאין ברכת הטוב והמטיב נקראת סמוכה לחברתה, כיון שאינה מברכת המזון, אלא על קבורת הרוגי מלכות תקנוה.

ובלבוש כתב: שאין ברכת הטוב והמטיב נקראת סמוכה לחברתה, משום שהיא מדרבנן, ואילו ג' הברכות הראשונות מדאורייתא עכ"ל.

התפילות מזכירים רחמים גם בשבת ויו"ט? וצריך עיון. עוד העיר על כך בעל "ברוך שאמר", על הנוסח לחנוכה שאם שכח לומר "על הניסים" במקומו ברכת המזון, יאמר כאן: הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשה לנו בימים ההם בזמן הזה וכו'... לכאורה העיר, הלא מבואר בגמרא (שבת לב.): לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שיעשה לו נס, שמא אין עושין לו נס, ואם עושין לו נס, מנכין לו מזכויותיו, ולפי זה אין נבקש לעשות לנו ניסים, והלא ינכה מזכויותיו, וגם אין זה מדרך הנימוס וכבוד שמים. אך זה יתבאר, על פי מה שכתבו בספרי המקובלים, שזה שמנכים מזכויות עבור נס, הוא רק בנס נסתר, אבל בנס גלוי, אדרבה יש לו צד זכות, שעל ידו נתפרסם ונתקדש שם שמים במעשה ניסים, ואין צריך לומר שלא ינכה מזכויותיו. ולפי זה, אחרי שכאן נבקש על הניסים ונפלאות כאלה שנעשו בזמנם בימי חנוכה, ואז נעשו בפרסום, בענין המלחמות ובפך השמן, כידוע, ובאופן כזה בודאי לא ינכה מזכויות. ומלבד זה, אין ראיה כלל מדברי הגמרא בשבת שעל סתם נס מנכין מזכויותיו, שהרי שם מדובר באדם העומד במקום סכנה וסומך במפורש על נס, והלא קיימא לן: אין סומכין על הנס.

ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"

תוכן בקשות הרחמן

בקשות "הרחמן" מתחילה עד סוף מחולקים לארבע ענינים ואלו הם:

- (1) ג' ראשונים הם שבח להקב"ה ואין בקשה כלל. הרחמן ימלוך עלינו לעולם ועד, הרחמן יתברך בשמים ובארץ, הרחמן הוא ישתבח לדור דורים וכו'.
- (2) מ"הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד" עד במוסר ילמדו עליהם" וכולל ברכת האורח, כולם בקשות לפרנסה ברווח ולשחרור מכל עול שהוא.
- (3) הזכרת מעין קדושת היום על ידי בקשה הקשורה או מזכירה את המועד בו קיימים
- (4) מ"מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו וכו'" עד הסוף, אלו פסוקי אמונה בטחון והודאה לבורא העולם על הכל.

ובהשקפה כללית על כל הנזכר לעיל נראה לכאורה דסדר זה מיוסד על דרך שבח בקשה והודאה כמו שתקינו אנשי כנסת הגדולה בתפילות שמונה עשרה. וז"ל הרמב"ם (פ"א מהל' תפילה ה"ב): ותקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר שלש ראשונות שבח לה' ושלש אחרונות הודיה ואמצעות יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הציבור כולן. ועיין בכסף משנה שכתב דשבח בקשה והודאה הוא מדאורייתא.

ספר "חיים של ברכה על ברכת המזון"

הלכה: איך משתמשים בפירות שביעית

כל שימוש ש'הנאתו וביעורו שוה', כלומר שההנאה מן הפירות באה בזמן שהם כלים, מותר לעשות בפירות שביעית. לפיכך אפשר להשתמש בפירות שביעית לאכילה, לשתייה, לסיכת הגוף להדלקת הנר ולצביעה לצרכי האדם. האוכל, השותה או הסך נהנה מן הפירות בעת ביעורם מן בעולם. המדליק נר בשמן נהנה מאורו בעת שהשמן נשרף. אולם המבשל על להבה של שמן, נהנה ממנו באכילת התבשיל אחר שכלה השמן, ולפיכך הוא אסור. מותר ליהנות מפירות שביעית גם כשאננם כלים כלל, כגון להריח בהם או לתלותם בסוכה לנוי. מותר להשתמש בפירות שביעית רק כדרך שימוש הרגיל שנאמר: "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה", לאכילה ולא להפסד, וכל שימוש שאינו בדרך הרגיל נחשב להפסד.

ספר "פירות שביעית"

פתגם: יש הנותנים מכספם ויש הנותנים מלבם.

ספר "שמחה"

חקירה: תשלומי נזיקין

ניתנים למי שניזוק בפועל, או למי שהוא בעלים על זכות התשלומין (קובץ שיעורים כתובות ריז).

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: לכל הרוחות

הרבי ר' יעקב מראדזמין נודמן לעיירה אחת ונהרו חסידים רבים לקבל את פניו ולבקש ברכתו. היה ביניהם חסיד אחד שפילס דרכו אל הרבי בדחיפות ודחיקות בכוח מרפקיו. אמר לו הרבי: לך לכל הרוחות. נתחלחל החסיד ונתן קולו בבכי. הרגיעו הרבי ואמר: שוטה, הלא זוהי ברכת יעקב: ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה.

ספר "חד וחלק" חלק ג' (דף קנה)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, הדסה אסתר בת רחל בחלא, אליהו בן זרה, קטי, אברהם בן רבקה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, ששא בנימין בן קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'וים חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'וים בת אליו, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, אלחנן בן חנה אנושקה, רבקה בת ליוה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יעל רייזל בת מרטיין היימה שמחה. זיווג הגון: לאלודי רחל מלכה בת חשמה, ולציפורה לידיה בת רבקה, ליוסף גבריאל בן רבקה, למרים בת רבקה. הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא ללבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'יזל לאוני. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, משה בן מזל פורטונה, אליהו בן זרה.

